

בבית המשפט העליון בירושלים

ע"א 9279/05

רע"א 9282/05

בפני : כבוד הרשמת שושנה ליבוביץ

המערערת : גרנות ארגון שיתופי אזורי - אגודה שיתופית
חקלאית מרכזית בע"מ

נגד

- המשיבים :
1. קיבוץ החותרים
 2. החותרים חקלאות
 3. ר"ח מוטי גולנסקי
 4. בנק הפועלים בע"מ
 5. בנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ
 6. בנק לאומי לישראל בע"מ
 7. בנק המזרחי במאוחד בע"מ
 8. כונס נכסים הרשמי

הוגש הליך

החלטה

שני ההליכים שבכותרת תוקפים את אותה החלטה, וכן פסיקתה שנחתמה בעקבותיה, של בית המשפט המחוזי בחיפה. השאלה שהתעוררה היא, האם הליך התקיפה הנכון של ההחלטות הוא בקשת רשות לערער או ערעור בזכות.

1. לצורך בחינת סיווגו הנכון של ההליך, אשרטט בתמצית את הרקע הנדרש. המבקשת, גרנות ארגון שותפי אזורי – אגודה שיתופית חקלאית מרכזית בע"מ (להלן: המבקשת), היא ארגון קניות במסגרתו מאוגדים קיבוצים שונים להם היא מספקת מגוון שירותים כגון שירותי שיווק ומימון. המשיב 1, קיבוץ החותרים (להלן: הקיבוץ), נמנה על הקיבוצים החברים במבקשת. עקב קריסתו הכלכלית של הקיבוץ, ניתן צו הקפאת

הליכים בעניינו וביום 3.3.02 אושר הסדר נושים לפי סעיף 350 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: החוק). על פי הסדר זה, תואגד ענף החקלאות של הקיבוץ כתאגיד עצמאי בשותפות בשם "החותרים חקלאות" (להלן: השותפות). לפי הנטען, המבקשת המשיכה לספק את שירותיה לקיבוץ, כאשר ההכנסות מפעילות זו מנותבות דרך שירותי המסלקה שלה תוך שהיא מקזזת מהסכומים המועברים לשותפות את סכומי ההחזר המגיעים לה בהתאם לפריסה המפורטת בהסדר הנושים. בשלהי שנת 2004 המשיב 3, הנאמן לביצוע הסדר הנושים (להלן: הנאמן), הגיש לבית המשפט שתי בקשות למתן הוראות. באחת, ביקש הנאמן להבהיר כי החוב של הקיבוץ כלפי המבקשת, שהוסב לשותפות, אינו נהנה מעדיפות על פני חובות אחרים של הקיבוץ כך שחוב זה ייפרע, כמו כל חוב אחר של הקיבוץ, על פי הכללים הקבועים בהסדר הנושים של הקיבוץ. בשנייה, ביקש הנאמן להורות למבקשת להעביר את כל הכספים השייכים לקיבוץ, לרבות השותפות, אותם קיזזה לאחר הסדר הנושים, לחשבון נאמנות נפרד בשליטת הנאמן, ולהימנע מפריעת כל תשלום המגיע לה, לטענתה, בגין הסדר הנושים באמצעות קיזוז ישיר מהחשבון השוטף של הקיבוץ המתנהל אצלה.

2. בדיון שהתקיים בפני בית המשפט ביום 29.6.05 נתן בית המשפט החלטה בעניינן של בקשות אלה, אשר מפאת חשיבותה לענייננו, אצטט להלן את הקטע הרלבנטי לענייננו:

"...אני נותן הוראה לנאמן בהסכמתו לפתוח חשבון נפרד ככול שהדבר לא נעשה עד עכשיו. אני נותן הוראות לנאמן לנקוט לאלתר בכל הצעדים היעילים והדרושים כדי לאכוף את עיקרון השוויון בין מימושו של הסדר נושים, לבטל כל העדפה שהייתה בגין פירעון חובות העבר, בין כלפי הבנקים או מי מהם ובין כלפי גרנות ולהבטיח שכל התשלומים שמתקבלים בין מהרפת המשותפת ובין מכל פעילות חקלאית ו/או פעילות אחרת לטובת קיבוץ החותרים יגיעו לקופת הנאמן ויצאו משם אך ורק בידיעה של כל הנוגעים בדבר ובאישור מראש של בית המשפט..."

ביום 7.9.05 נתן בית המשפט קמא החלטה לפיה חתם על הפסיקתה שנוסחה על ידי הנאמן והוגשה לחתימתו. בפסקתה נקבע כדלקמן:

"1. ...

2. הנני מורה לגרנות להעביר אל חשבון הנאמן את כל הכספים, אותם גרנות ניכתה ו/או קיזזה, החל משנת 2003, מכל חשבון (או חשבונות) שוטף שהתנהל ו/או המתנהל בגרנות, לפרעון חובות הקיבוץ לגרנות,

המוסדרים במסגרת הסדר הנושים המאושר של
 הקיבוץ....
 3. גרנות לא תפרע כל תשלום, המגיע לגרנות (לשיטתה)
 כגין הסדר נושים של קיבוץ החותרים (בהסדר נושים),
 באמצעות ניכוי ו/או קיזוז ישיר של כספים הנמצאים
 ו/או שיהיו נמצאים בחשבון (או החשבונות) השוטף של
 הקיבוץ המתנהל בגרנות.
 4. גרנות תעביר לחשבון הנאמן, על פי הנחיות הנאמן,
 כל יתרת זכות ו/או עודף שיימצאו בחשבון (או
 החשבונות) השוטף של הקיבוץ המתנהל בגרנות, לאחר
 מימון עלות התשומות השוטפות שגרנות מימנה עבור
 הקיבוץ בתקופת הסדר הנושים".

כאמור, השאלה שלפני היא האם הערעור על ההחלטה, והפסיקתא שנתנה בעקבותיה,
 הוא ערעור בזכות או שמא על המבקשת ליטול רשות להגשתו. לטענת המבקשת,
 החלטת בית המשפט קמא היא פסק דין נוכח סופיות ההוראה של הפסיקתא בדבר
 העברת כספים על ידי המבקשת למשיב 3 וכי הבקשה לרשות לערער הוגשה על ידה
 מחמת הזהירות בלבד. כך גם סוברים המשיבים 1-3. המשיבים 4-7 מותירים את
 ההכרעה בסוגיה לשיקול דעת בית המשפט.

3. האבחנה בין "פסק דין" ל"החלטה אחרת" נערכת, במקרה דנן, לפי הדין
 הכללי. כך, שכן לפי סעיף 59(ג) לפקודת האגודות השיתופיות, הוראת פקודת החברות
 [נוסח חדש], התשמ"ג-1983 (להלן: פקודת החברות או הפקודה) חלה על בקשה
 המוגשת לבית המשפט לפי סעיף 117 של פקודת החברות לאשור פשרה (סעיף 117
 לפקודה הוחלף על ידי סעיף 233 לפקודה שדן בסמכות לפשרה והסדר, וסעיף זה
 הוחלף בתורו על ידי סעיף 350 לחוק החברות, התשנ"ט-1999). להבדיל מדיני פשיטת
 רגל, דיני הערעור לפי החוק והפקודה הולכים בתלם דיני הערעור הרגילים המבחינים
 בין "פסק דין" להחלטה אחרת" (ראו: רע"א 627/88 סולל בונה בע"מ נ' אחים גולדשטיין
 חברה לשיכון ופיתוח בע"מ, פ"ד מב(4), 393; רע"א 10215/01 עו"ד יוחנן בלש בתפקידו
 כמנהל מיוחד נ' כונס הנכסים הרשמי, תק-על 2005(2), 3608 פסקה 4 לפסק דינו של
 כבוד השופט טירקל. ההוראה המיוחדת שהיתה קבועה לעניין פירוק בסעיף 291
 לפקודה בוטלה כמיותרת. ראו: ש' לויין פרוצדורה אזרחית סדרי דין מיוחדים בבתי משפט
 (ירושלים, תשס"ג-2003) 111).

כאמור, הסדר הנושים אושר על ידי בית המשפט ביום 3.3.02. פשרה או הסדר
 שאושרו על ידי בית המשפט, דינם כדין פסק דין (תקנה 36 לתקנות החברות (בקשה
 לפשרה או להסדר), התשס"ב-2002). החלטת בית המשפט והפסיקתא שנתנה
 בעקבותיו, נשוא הליך זה, נתנו לאחר אישורו של הסדר הנושים. מכאן, שאמות המידה

שיש ליישם בענייננו הן אלה המבחינות בין החלטה שנתנה לאחר מתן פסק דין, שהיא טפלה לפסק הדין העיקרי שקדם לה, לבין החלטה אשר מבחינת מהותה היא פסק דין, אשר יש מקום להכיר לגביו בערעור בזכות (ראו: ע"א 6947/03 שמעוני נ' קו-אופ הריבוע הכחול אגודה צרכנית שיתופית בע"מ, תק-על 2004(1), 785).

4. כיצד יש ליישם אמות מידה אלה במקרה שלפני?

החלטת בית המשפט כוללת בחובה כמה החלטות אשר אינן עשויות מקשה אחת; העברת כל הכספים לקופת הנאמן, הוצאת כספים אלה מקופת הנאמן רק באישור בית המשפט וכן הוראה כללית בעניין ביטול העדפות. דומה, כי שתי ההחלטות הראשונות עניינן אופן ביצועו של הסדר הנושים, ומהיבט זה הן טפלות לו. לא כך, לכאורה, לגבי החלטת בית המשפט באשר ל"ביטול העדפות". עיון בהשגותיה של המבקשת על החלטת בית המשפט קמא מעלה, כי לטענתה החלטת בית המשפט משנה את הסדר הנושים, כפי שאושר על ידי בית המשפט, ואת בסיס ההסכמה עליו הושתת. על פי הנטען, משקיבל בית המשפט קמא את בקשות הנאמן, נוצר "הסדר" חדש בו מועדפים הבנקים על פני הנושים האחרים ולעומת זאת, המבקשת נותרה הנושה היחידה אשר מימנה במשך כשלוש שנים את הפעילות היחידה הרווחית של הקיבוץ, פעילות החקלאות, ומאידך לא שולם לה מאום על חשבון חוב הקיבוץ כלפיה. כמובן, שבשלב זה ולצורך ההליך שלפני, איני מביעה עמדה כלשהי לגבי טענה זו, ואף לא לגבי השאלה האם בפועל החלטת בית המשפט משנה את הסדר הנושים. אולם בטענות המבקשת יש כדי להצביע על כך, שלכאורה, לכל הפחות מנקודת ראותה של המבקשת, החלטת בית המשפט אינה החלטה העוסקת בנושא הטפל למחלוקת גופה, כגון דרך ביצוע הסדר הנושים, אלא בהסדריו המהותיים, קרי אופן הקצאת החוב לנושים השונים. מכאן, שהחלטה, בעניין ביטול העדפות, היא לכאורה, מבחינת מהותה, החלטה העומדת על רגליה שלה. במצב דברים זה, כאשר ההחלטה מכילה הן עניינים שהערעור עליהם הוא ברשות והן עניינים שהערעור עליהם הוא בזכות, רואים את כל ההחלטה כניתנת לערעור בזכות (ראו: ע"א 7400/00 יוסי חסון חברה להשקעות בע"מ נ' ועד הנאמנות לנכסי הווקף המוסלמי בתל אביב יפו, פ"ד נז(6), 730). לשם הזהירות אוסיף, כי גם אם בנסיבות העניין קיימת אי בהירות לגבי טיב ההחלטה נשוא ההליך שבכותרת, הרי שנוכח מעמדה החוקתי של הזכות לערער, הקבוע בסעיף 17 לחוק יסוד: השפיטה, במקרה של ספק יש להעדיף את הפרשנות המקנה למבקשת ערעור בזכות. כמו כן יצוין, כאמור, כי משיבים 1-3 מסכימים לסיווג זה ויתר המשיבים הותירו את העניין לשקול דעת בית המשפט, כך שממילא אין בהחלטה זו כדי לפגוע באינטרס מוגן שלהם.

אשר לפסיקתה, לטענת המבקשת הוראותיו הכלליות של בית משפט קמא הורחבו במסגרתה באמצעות קביעת סכומים שלא הונחה להם תשתית במסגרת ההחלטה וקביעת הוראות רטרואקטיביות. בנסיבות העניין, נוכח העובדה שבמסגרת ההליך שבכותרת השיגה המבקשת גם על החלטת בית המשפט קמא וגם על הפסיקתה, והשגותיה הוגשו בתוך המועד הקבוע בדין, איני רואה טעם לבחון את השאלה האם עסקינן בפסיקתא המשקפת את החלטת בית משפט קמא, ועל כן היא טפלה לו, או שמא מדובר בפסיקתא במבהירה והמפרשת את ההחלטה ועל כן היא מהווה פסק דין נוסף. זאת, שכן ממילא יידון העניין לפני הרכב השופטים אשר ידון בערעור, וברי שאין טעם לפתוח לצורך כך שני הליכים נפרדים.

התוצאה היא, שהחלטת בית משפט קמא היא פסק דין שהערעור עליו הוא בזכות. לפיכך, דין הבקשה לרשות לערער ברע"א 9282/05 להימחק. ההליכים בערעור ימשכו כסדרם.

ניתנה היום, כ"ז ניסן תשס"ו (25.4.2006).

שושנה ליבוביץ

רשמת